

вітчизняного виробництва: Закон України від 01 чер. 2021 р. № 1492-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1492-ix#Text> (дата звернення: 30.10.2023).

4. Проблеми авіаційної освіти: як студентам підвищити шанси на успіх у професії. *Українська правда*: веб-сайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2021/09/24/245984/> (дата звернення: 30.10.2023).

5. Вивчаємо авіацію за кордоном. *Мудра освіта за кордоном*: веб-сайт. URL: <https://mudra.ua/ua/articles/vivchamo-avacyu-za-kordonom/> (дата звернення: 30.10.2023).

6. Czech Aviation Training Centre. *Електронний ресурс*: веб-сайт. URL: <https://www.catc.cz/> (дата звернення: 30.10.2023).

УДК 347.82(043.2)

Кулик А.І., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Череватюк В.Б., к.і.н., доцент

ПРІОРИТЕТНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СФЕРІ ПОВІТРЯНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

До початку повномасштабного вторгнення, Україна, завдяки сприятливому географічному положенню, мала потужний потенціал для підвищення темпів розвитку цивільної авіації. Сьогодні науковців в усьому світі хвилює питання організації інформаційної безпеки у сфері цивільної авіації. Протягом останніх років ми мали можливість спостерігати процеси масової комп'ютеризації механізмів управління повітряним рухом. Саме тому й існує проблема забезпечення надійного захисту цієї інформації від різноманітних посягань: знищення, спотворення, незаконного привласнення тощо.

Слід зазначити, що у Повітряному кодексі України [1] відсутнє поняття «інформаційна безпека». Натомість, у ч. 1 ст. 10 ЗУ «Про Державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації» лише вказано, що: «Безпека авіації складається з безпеки польотів, авіаційної безпеки, екологічної безпеки, економічної та інформаційної безпеки» [2]. Загалом, поняття безпеки інформації науковці розуміють як такий стан її захищеності, який дає змогу забезпечити відсутність недопустимого ризику нанесення шкоди від несанкціонованого її розголошення, витоку, модифікації або знищення. Крім того, дослідники виділяють три основні підходи до

аналізу даної проблеми. Перший – соціальний підхід. Його сутність полягає в тому, що в умовах науково-технічної революції зростає небезпека помилок людей в їх безпосередній діяльності, тобто активну роль відіграє «людський фактор». Другий підхід характеризується потенціалом організаційних можливостей у рамках тієї або іншої системи господарювання. Значний спад активності в громадській і виробничих сферах життя нашого суспільства не міг не позначитися на уповільненні темпу зростання рівня безпеки польотів. Третій підхід складає науковий зміст проблеми забезпечення інформаційної безпеки в цивільній авіації. Це наукове обґрунтування створення ефективних засобів захисту людей від небезпеки при здійсненні польотів.

Для забезпечення інформаційної безпеки необхідно удосконалювати методи управління у цій сфері. Насамперед слід приділити увагу процедурам ліцензування та сертифікації. Так, сьогодні здійснюється ліквідація монополії держави на інформаційні ресурси. Це створює ризики для появи в галузі інформаційної безпеки некомпетентних компаній та спеціалістів, а також різноманітних технічних засобів, які не відповідають стандартам якості.

Слід зазначити і про наявність дестабілізуючих факторів, що зумовлені правопорушеннями в інформаційній сфері, і які наносять значної шкоди інформаційній безпеці. Зокрема, дослідники виділяють такі чинники: крадіжки програмно-технічних засобів та (або) документації на них, вилучення виробничих відходів (носіїв інформації, документів тощо), копіювання змісту файлів з метою отримання даних, що раніше передавалися, заміна документів, що регламентують трафік, заміна або крадіжка носіїв інформації, які містять дані, що передаються, з метою спотворення, знищення або модифікації даних, підключення підслуховуючої апаратури з метою одержання інформації про характер даних, трафік, технології передавання тощо [3, с. 29].

Проблема забезпечення захисту інформаційної безпеки у сфері цивільної авіації існує не лише в Україні, вона має міжнародний характер і розглядається разом з іншими проблемами становлення інформаційного суспільства у світі. Прийняття Резолюції 54/49 ООН «Досягнення у сфері інформатизації і телекомунікації в контексті міжнародної безпеки» від 1 грудня 1999 року свідчить про визнання проблеми забезпечення інформаційної безпеки в цивільній авіації глобальною [4].

Щодо того, які заходи для подолання труднощів у цій сфері здійснюють інші країни, то можемо розглянути дане питання на прикладах Греції, Туреччини, Болгарії.

Отож, у Греції управління цивільної авіації реалізується в межах Міністерства інфраструктури, транспорту та комунікацій. Його основним завданням є організація, розвиток і контроль транспортної інфраструктури країни, а також подання до Міністерства пропозицій, щодо формулювання загальної політики у сфері повітряних перевезень. Щодо нормативних актів у цій сфері, то до них належать: «Керівництво по технічній безпеці», «Національна програма безпеки цивільної авіації», що включає «Правила безпеки національної цивільної авіації». Останній призначений для встановлення стандартів безпеки, включно з інформаційною. Такі стандарти стосуються загальних заходів безпеки і процедур щодо запобігання незаконному втручанню в діяльність цивільної авіації.

У Туреччині повітряні перевезення в здійснюються відповідно до Закону «Про турецьку цивільну авіацію», а також відповідно до адміністративно-технічних правил та інструкцій, та міжнародного законодавства. Після набирання чинності Закону «Щодо організації та завдань Генерального управління цивільної авіації», було реорганізовано Генеральне управління цивільної авіації, щоб встановити безпеку повітряних перевезень на оптимальному рівні в відповідно до міжнародних правил і стандартів.

Правове регулювання цивільної авіації в Болгарії ґрунтується на загальних принципах міжнародного права у сфері цивільної авіації, дія яких також поширюються і на національне право. Такими принципами є: повний і винятковий суверенітет держави в його повітряному просторі, свобода польотів повітряних судів всіх держав в міжнародному повітряному просторі, забезпечення надійності і безпеки цивільної авіації. Державне регулювання цивільної авіації в цій країні включає розвиток і технічне покращення інфраструктури цивільної авіації, запобігання та нейтралізацію реальних та можливих загроз національним інтересам у сфері цивільної авіації, захист інформації, яка стосується використання повітряного простору, реструктуризацію і підтримку необхідного адміністративного ресурсу та персоналу, забезпечення мобілізаційної готовності цивільної авіації [5, с. 157].

Отже, проблема інформаційної безпеки у сфері цивільної авіації є транснаціональною, тобто стосується всієї міжнародної спільноти. Нашій державі, незважаючи на тимчасове припинення перельотів цивільних авіаційних суден, слід готуватися до відновлення перевезень у повітряному просторі. Велику кількість уваги слід

приділити узгодженню національних нормативно-правових актів з міжнародними стандартами, що сприятиме посиленню захисту національних інформаційних ресурсів від протиправних посягань, а також впровадженню новітніх технологій щодо інформаційної безпеки. Проаналізувавши наукові джерела, можемо зробити висновок, що до основних заходів державного регулювання інформаційної безпеки цивільної авіації належать: розробка довгострокових і короткострокових програм розвитку у сфері повітряного транспорту, що включає фінансування технічного розвитку та наукових досліджень у цій сфері.

Література

1. Повітряний кодекс України: Закон України від 19 трав. 2011 р. № 3393-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text> (дата звернення: 31.10.2023).
2. Про Державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації: Закон України від 21 бер. 2017 р. № 1965-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1965-19#Text> (дата звернення: 31.10.2023).
3. Поліщук І.В. Особливості правового регулювання інформаційної безпеки в цивільній авіації України. *Юридичний вісник*. 2020. № 2 (55). С. 27-32.
4. UNSC Res 54/49 (1999) Developments in the field of information and telecommunications in the context of international security. UN Doc A/RES/54/49. 23.12.1999: веб-сайт. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/777/13/PDF/N9977713.pdf?OpenElement> (дата звернення: 31.10.2023).
5. Нашинець-Наумова А.Ю. Правове регулювання інформаційної безпеки в цивільній авіації: міжнародно-правовий аспект. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2013. № 3 (19). С. 155-160.

УДК 347.82"56" (043.2)

Літвінов Н.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Рябченко В.В., асистент

РОЗВИТОК І ДЖЕРЕЛА ПОВІТРЯНОГО ПРАВА

Витоки повітряного права можна простежити на початку 20 століття, головним чином зумовленими необхідністю регулювання польотів на повітряних кулях і появою перших літаків. Варто відзначити, що Паризька конвенція 1919 року заклала